

غفلت - ۲۹

غفلت زدایی

ع- انذار

« تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ .

این قرآنی است که از سوی خداوند عزیز و رحیم نازل شده است

لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ ءَابَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

تا قومی را بیم دهی که پدران شان انذار نشدند، از این رو آنان غافلند!« (یس/۵ و ۶)
این آیه به صراحت می فرماید دلیل غافل بودن پدران آن ها این بوده است که انذار کننده ای برای آن ها نبوده است.

البته: «منظور انذار کننده آشکار و پیامبر بزرگی است که آوازه ی او همه جا بیچد، وگرنه در هر زمانی حجت الهی برای مشتاقان و طالبان وجود دارد، و اگر می بینیم دوران میان حضرت مسیح علیه السلام و قیام پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم را دوران فترت شمرده اند نه به این معنی است که مطلقاً حجت الهی برای آن ها وجود نداشته، بلکه فترت از نظر قیام پیامبران بزرگ و اولوالعزم است». (تفسیر نمونه ج ۱۸ ص ۳۱۸)
در آیه زیر هم خداوند اشاره دارد که برای آن که از غفلت خارج شوند باید آن ها را انذار نمود.

مریم : ۳۹ وَ أُنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَ هُمْ فِي غَفْلَةٍ وَ هُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

آنان را از روز حسرت [روز رستاخیز که برای همه مایه تأسف است] بترسان، در آن هنگام که همه چیز پایان می یابد! و آن ها در غفلتند و ایمان نمی آورند.

اگر انذار را نوعی موعظه بدانیم که هست، امیرالمؤمنین علی علیه السلام نیز راه خلاصی از غفلت را موعظه دانسته و فرموده اند:

«بِالْمَوْاعِظِ تَنْجَلِي الْعُقَلَةُ - زنگ غفلت با پندها زدوده می شود.»

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴)

معنی انذار

"انذار" به معنی بیاناتی است که توأم با بیم دادن (و تهدید) است که طبعاً در کلام هر پیغمبری وجود دارد. (تفسیر نمونه ج ۲۳ ص ۵۰ و ص ۶۰)
همچنین:

انذار مصدر باب افعال از باب «نَذِرَ يَنْذِرُ» و به معنای آگاه شدن به امری، از آن پرهیز کردن و خود را برای آن آماده ساختن اشتقاق یافته است. (اقرّب الموارد، ج ۵، ص ۳۷۸)
لغت شناسان و مفسران معنای انذار را با تعابیری گوناگون ذکر کرده اند؛ مانند توجه و آگاهی دادن به آینده‌ای ترسناک. (نثر طوبی، ج ۲، ص ۴۴۸).

آگاه کردن یا ابلاغ و خبر دادنی که در آن ترسانیدن صورت پذیرد، برحذر داشتن از امر ترسناکی که زمان و فرصت کافی برای پرهیز از آن باشد. (التبیان، ج ۱، ص ۶۲)
ترسانیدنی که به صورت گفتاری بوده. (التحقیق، ج ۱۲، ص ۷۵۴) و در آن امر ترسناک نیز معرفی شود. (الفروق اللغویه، ص ۷۸)

پند دادن، و آموزش آنچه مردم را در بازشناسی حق از باطل و درست از خطا توانا می‌سازد. (التحریر و التئویر، ج ۱۱، ص ۶۲)

منذر حقیقی

منذر حقیقی خداست و از این رو یکی از اسمای الهی منذر است.

يَا مُبَشِّرُ يَا مُنْذِرُ (دعای جوشن کبیر فراز ۲۶)

وظیفه دیگر منذران

در این آیات اشاره شده است که دیگر منذران نیز پیام او را ابلاغ می‌کنند از مسئولیت پیامبران به ویژه رسول گرامی اسلام، اهداف، موارد، شیوه، مخاطبان و واکنش آن‌ها در مورد انذار سخن به میان آمده است.
این واژه و مشتقات آن بیش از ۱۲۴ بار در قرآن کریم به کار رفته است.

(المعجم الاحصائی، ج ۳، ص ۱۵۴۲)

گفتنی است که افزون بر موارد کاربرد انذار و مشتقات آن، بخش‌های فراوانی از قرآن بدون به کارگیری این واژگان عملاً به انذار پرداخته است، زیرا در آن‌ها از عذاب، دشواری مرگ، برزخ، جهان آخرت، حسابرسی، جهنم و عذاب الهی به صورت اعلام، اخبار، تهدید، وعید و تحذیر یاد شده است.

پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم منذر بود

در زیارت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم این‌گونه می‌خوانیم:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُبَشِّرُ السَّلَامِ عَلَيْكَ يَا نَذِيرُ السَّلَامِ عَلَيْكَ يَا مُنْذِرَ

إِقْبَالَ الْأَعْمَالِ (ط - القديمة) ج ۲ ص ۶۰۴ - مفاتیح الجنان زیار رسول الله ص

اساس انذار

نکته دیگر این است که «اساس و پایه تبلیغ و انذار باید تعالیم قرآن باشد».

(تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ) (تفسیر نور ج ۹ ص ۵۲۲)

آیات

بشیر و نذیر

(۱) البقرة : ۱۱۹ إنا أرسلناك بالحق بشيراً و نذيراً

(۲) البقرة : ۲۱۳ كان الناس أمة واحدة فبعث الله النبيين مبشرين و منذرين

(۳) المائدة : ۱۹ يا أهل الكتاب قد جاءكم رسولنا يبين لكم على فترة من الرسل أن تقولوا ما

جاءنا من بشير و لا نذير فقد جاءكم بشير و نذير و الله على كل شيء قدير

ای اهل کتاب! رسول ما، پس از فاصله و فترتی میان پیامبران، به سوی شما آمد؛ در حالی که حقایق را برای شما بیان می‌کند؛ تا مبادا (روز قیامت) بگویید: «نه بشارت دهنده‌ای به سراغ ما آمد، و نه بیم دهنده‌ای!» (هم اکنون، پیامبر) بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده، به سوی شما آمد! و خداوند بر همه چیز تواناست.

(۴) الأنعام : ۴۸ و ما نرسل المرسلين إلا مبشرين و منذرين فمن آمن و أصلح فلا خوف عليهم

و لا هم يحزنون

ما پیامبران را، جز (به عنوان) بشارت دهنده و بیم دهنده، نمی‌فرستیم؛ آنها که ایمان بیاورند و (خویشتن را) اصلاح کنند، نه ترسی بر آنهاست و نه غمگین می‌شوند.

۵) الأعراف : ۱۸۸ قُلْ ... إِنَّ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَ بَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

بگو: من فقط بیم‌دهنده و بشارت‌دهنده‌ام برای گروهی که ایمان می‌آورند!

۶) هود : ۲ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَ بَشِيرٌ

(دعوت من این است) که: جز «الله» را نپرستید! من از سوی او برای شما بیم

دهنده و بشارت‌دهنده‌ام!

۷) الإسراء : ۱۰۵ وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَلَ وَ مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا

۸) الکهف : ۵۶ وَ مَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ

۹) الفرقان : ۵۶ وَ مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا

۱۰) الأحزاب : ۴۵ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا

۱۱) الفتح : ۸ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا

فقط نذیر

۱) الأنعام : ۱۹ قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَ بَيْنَكُمْ وَ أُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَ مَنْ بَلَغَ

بگو: «خداوند، گواه میان من و شماست؛ و (بهترین دلیل آن این است که) این قرآن

بر من وحی شده، تا شما و تمام کسانی را که این قرآن به آنها می‌رسد، بیم‌دهم (و از

مخالفت فرمان خدا بترسانم).

۲) الأنعام : ۵۱ وَ أَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَ لَا شَفِيعٌ

لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

و به وسیله آن (قرآن)، کسانی را که از روز حشر و رستاخیز می‌ترسند، بیم‌ده!

(روزی که در آن، یاور و سرپرست و شفاعت‌کننده‌ای جز او [خدا] ندارند؛ شاید

پرهیزگاری پیشه کنند!) (۵۱)

۳) الأنعام : ۹۲ وَ هَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَ لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَ مَنْ حَوْلَهَا

و این کتابی است که ما آن را نازل کردیم؛ کتابی است پربرکت، که آنچه را پیش از

آن آمده، تصدیق می‌کند؛ و تا (اهل) أمّ القری [مکه] و کسانی را که گرد آن هستند،

بترسانی!

۴) الأعراف : ۲ كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِيُنذِرَ بِهِ وَ ذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

این کتابی است که بر تو نازل شده؛ و نباید از ناحیه آن، ناراحتی در سینه داشته باشی! تا به وسیله آن، (مردم را از عواقب سوء عقاید و اعمال نادرستشان) بیم دهی؛ و تذکری است برای مؤمنان.

۵) الأنعام : ۱۳۰ يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يُفَصِّحُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَ يُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَ عَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَ شَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

(در آن روز به آن‌ها می‌گویند:) ای گروه جنّ و انس! آیا رسولانی از شما به سوی شما نیامدند که آیات مرا برای‌تان بازگو می‌کردند، و شما را از ملاقات چنین روزی بیم می‌دادند؟! آن‌ها می‌گویند: «بر ضدّ خودمان گواهی می‌دهیم؛ (آری،) ما بد کردیم» و زندگی (پر زرق و برق) دنیا آن‌ها را فریب داد؛ و به زیان خود گواهی می‌دهند که کافر بودند!

۶) الأعراف : ۱۸۴ أَوْ لَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

آیا فکر نکردند که همنشین آنها [پیامبر] هیچ‌گونه (اثری از) جنون ندارد؟! (پس چگونه چنین نسبت ناروایی به او می‌دهند!؟) او فقط بیم‌دهنده آشکاری است (که مردم را متوجه وظایفشان می‌سازد).

۷) هود : ۱۲ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ

۸) هود : ۲۵ وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ

۹) الرعد : ۷ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

۱۰) إبراهیم : ۴۴ وَ أَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ

۱۱) إبراهیم : ۵۲ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَ لِيُنذِرُوا بِهِ

۱۲) الحجر : ۸۹ وَ قُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ

۱۳) الحج : ۴۹ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ

۱۴) الفرقان : ۱ تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

۱۵) الشعراء : ۱۱۵ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

۱۶) المدثر : ۳۶ نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

(۱۷) غافر : ۱۸ وَ أَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاطْمِينٍ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ
وَ لَا شَفِيعٍ يُطَاعُ

و آن‌ها را از روز نزدیک بترسان، هنگامی که از شدت وحشت دل‌ها به گلوگاه می‌رسد و تمامی وجود آن‌ها مملو از اندوه می‌گردد؛ برای ستمکاران دوستی وجود ندارد، و نه شفاعت کننده‌ای که شفاعتش پذیرفته شود. (۱۸)

(۱۸) النازعات : ۴۵ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَنِ يَخْشَاهَا

کار تو فقط بیم‌دادن کسانی است که از آن می‌ترسند

(۱۹) الیل : ۱۴ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى

و من شما را از آتشی که زبانه می‌کشد بیم می‌دهم

بشارت برای مومن و ترس برای عموم و ظالمین

(۱) یونس : ۲ أَمْ كَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَ بَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ

آیا برای مردم، موجب شگفتی بود که به مردی از آنها وحی فرستادیم که مردم را (از عواقب کفر و گناه) بترسان، و به کسانی که ایمان آورده‌اند بشارت ده که برای آنها، سابقه نیک (و پاداش‌های مسلم) نزد پروردگارشان است؟!!

(۲) مریم : ۹۷ فَإِنَّمَا يَسْتَرْاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَ تُنذِرَ بِهِ قَوْمًا

و ما فقط آن [قرآن] را بر زبان تو آسان ساختیم تا پرهیزگاران را به وسیله‌ی آن بشارت دهی، و دشمنان سرسخت را با آنان انداز کنی.

(۳) الأحقاف : ۱۲ وَ مِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَ رَحْمَةً وَ هَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَ بَشِّرِ لِلْمُحْسِنِينَ

و پیش از آن، کتاب موسی که پیشوا و رحمت بود (نشانه‌های آن را بیان کرده)، و این کتاب هماهنگ با نشانه‌های تورات است در حالی که به زبان عربی و فصیح و گویاست، تا ظالمان را بیم دهد و برای نیکوکاران بشارتی باشد!

تأثیر انذار فقط برای کسی است که اهل ذکر باشد و در برابر خدا خشوع کند

یس : ۱۱ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ
 تو فقط کسی را انذار می‌کنی که از این یادآوری (الهی) پیروی کند و از خداوند
 رحمان در نهان بترسد؛ چنین کسی را به آمرزش و پاداشی پرارزش بشارت ده! (۱۱)

میزان انذار

امام سجاد علیه‌السلام در مناجات به خدا عرض می‌کند:

وَلَا تَرْعِنِي رَوْعَةً أُبْلِسُ بِهَا، وَ لَا خِيفَةً أُوجِسُ دُونَهَا، اجْعَلْ هَيْبَتِي فِي وَعِيدِكَ، وَ حَذْرِي مِنْ
 إِعْذَارِكَ وَ إِنْذَارِكَ، وَ رَهْبَتِي عِنْدَ تِلَاوَةِ آيَاتِكَ

ای خداوند، مرا چنان مترسان که ترسم به نومییدی کشد و چنان مرا بیم مده که
 وحشت بر سراسر قلبم چیره شود. چنان کن که ترسم تنها از عذاب تو باشد و وحشتم
 از انذار و هشدار تو و دهشتم به هنگام تلاوت آیات کتاب تو.

صحیفه سجادیه نیایش ۴۷

جمع بندی

- ۱- بر خلاف سخن مشهور تاثیر ترس از عذاب بیشتر از بشارت بهشت است.
- ۲- کسانی که فقط از رجا می‌گویند تربیتی غیر قرآنی را رواج می‌دهند. مومن باید همیشه بین خوف و رجا باشد.
- ۳- همه ما به نصیحت و موعظه نیازمندیم و جوانان بیشتر نیازمندند و این سخن که جوان‌ها را نصیحت نکنید یا ما نیازی به نصیحت نداریم بر خلاف قرآن است.
- ۴- اگر به دنبال جلسه‌ای که در آن انذار باشد نرویم و به صورت مرتب در چنین جلساتی شرکت نکنیم، این خطر وجود دارد که از غافلین باشیم.